

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

29 iulie 2024*

„Recurs – Ajutoare de stat – SA.33846 (2015/C) (ex 2014/NN) (ex 2011/CP) –
Element relevant ulterior publicării deciziei de inițiere a procedurii formale de investigare –
Identificarea beneficiarului ajutorului – Obligația de a publica o decizie de inițiere
modificatoare – Dreptul beneficiarului ajutorului de a-și prezenta observațiile –
Normă fundamentală de procedură – Incompatibilitate cu piața internă –
Recuperarea ajutorului dispusă de Comisia Europeană – Suma care trebuie recuperată –
Competența statului membru în cauză”

În cauza C-697/22 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a
Uniunii Europene, introdus la 11 noiembrie 2022,

Koiviston Auto Helsinki Oy, fostă Helsingin Bussiliikenne Oy, cu sediul în Helsinki (Finlanda),
reprezentată de O. Hyvönen și N. Rosenlund, asianajat,

recurentă,

celelalte părți din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de M. Huttunen, J. Ringborg și F. Tomat, în calitate de agenți,
pârâtă în primă instanță,

Republica Finlanda,

Nobina Oy, cu sediul în Espoo (Finlanda),

Nobina AB, cu sediul în Solna (Suedia),

interveniente în primă instanță,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul C. Lycourgos, președinte de cameră, doamna O. Spineanu-Matei, domnii
J.-C. Bonichot (raportor) și S. Rodin și doamna L. S. Rossi, judecători,

avocat general: doamna L. Medina,

* Limba de procedură: finlandeza.

grefier: doamna A. Juhász-Tóth, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 22 februarie 2024,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 16 mai 2024,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, Helsingin Bussiliikenne Oy, devenită Koiviston Auto Helsinki Oy, solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 14 septembrie 2022, Helsingin Bussiliikenne/Comisia (T-603/19, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2022:555), prin care acesta a respins acțiunea sa având ca obiect anularea Deciziei (UE) 2020/1814 a Comisiei din 28 iunie 2019 privind ajutorul de stat SA.33846 (2015/C) (ex 2014/NN) (ex 2011/CP) pus în aplicare de Finlanda în favoarea întreprinderii Helsingin Bussiliikenne Oy (JO 2020, L 404, p. 10, denumită în continuare „decizia în litigiu”).

Cadrul juridic

- 2 Regulamentul (UE) 2015/1589 al Consiliului din 13 iulie 2015 de stabilire a normelor de aplicare a articolului 108 [TFUE] (JO 2015, L 248, p. 9) prevede la articolul 1, intitulat „Definiții”:

„În sensul prezentului regulament se aplică următoarele definiții:

[...]

(h) «persoană interesată» înseamnă orice stat membru și orice persoană, întreprindere sau asociație de întreprinderi ale căror interese pot fi afectate de acordarea unui ajutor, în special beneficiarul ajutorului, întreprinderile concurente și asociațiile profesionale.”

- 3 Potrivit articolului 6 din acest regulament, intitulat „Procedura formală de investigare”:

„(1) Decizia de a deschide procedura formală de investigare sintetizează elementele relevante de fapt și de drept, include o evaluare preliminară a Comisiei [Europene] cu privire la caracterul de ajutor de stat al măsurii propuse și indică îndoielile privind compatibilitatea acesteia cu piața internă. Prin decizie, se solicită statului membru în cauză și celorlalte persoane interesate să își prezinte observațiile într-un termen stabilit, care în mod normal nu depășește o lună. În cazuri întemeiate, Comisia poate prelungi termenul stabilit.

(2) Observațiile primite sunt transmise statului membru în cauză. În cazul în care o parte interesată o cere, pe baza unui potențial prejudiciu, identitatea acesteia nu este dezvăluită statului membru în cauză. Statul membru în cauză poate răspunde observațiilor transmise într-un termen stabilit, care în mod normal nu depășește o lună. În cazuri întemeiate, Comisia poate prelungi termenul stabilit.”

Istoricul litigiului

- 4 Helsingin Bussiliikenne (denumită în continuare „vechea HelB”) exploata linii de autobuz în regiunea Helsinki (Finlanda) și oferea servicii de transport de tip charter și servicii de închiriere de autobuze. Aceasta era deținută în proporție de 100 % de Helsingin kaupunki (municipalitatea Helsinki, Finlanda).
- 5 Istoricul litigiului a fost prezentat la punctele 3-9 din hotărârea atacată după cum urmează:
  - „3. În cursul anilor 2002-2012, municipalitatea Helsinki a dispus diferite măsuri în favoarea HKL-Bussiliikenne [Oy] și a [vechii] HelB (denumite în continuare «măsurile în litigiu»). Astfel, în primul rând, în anul 2002 s-a acordat întreprinderii HKL-Bussiliikenne un împrumut în valoare de 14,5 milioane de euro pentru finanțarea achiziționării de echipamente pentru transportul cu autobuzul. Acest împrumut a fost preluat de [vechea] HelB la 1 ianuarie 2005. În al doilea rând, municipalitatea Helsinki i-a acordat acesteia din urmă, la momentul înființării sale, un împrumut pentru capital în valoare totală de 15 893 700,37 euro pentru refinanțarea anumitor pasive ale întreprinderilor HKL-Bussiliikenne și Suomen Turitiauto [Oy]. În al treilea rând, la 31 ianuarie 2011 și la 23 mai 2012, municipalitatea Helsinki a acordat [vechii] HelB două noi împrumuturi pentru capital, în valoare de 5,8 milioane de euro și, respectiv, de 8 milioane de euro.
  4. La 31 octombrie 2011, întreprinderile de transport public Nobina Sverige AB și Nobina Finland Oy au depus o plângere la Comisia Europeană, la care s-a alăturat societatea-mamă, Nobina AB, la 15 noiembrie 2011. Prin această plângere ele susțineau că Republica Finlanda a acordat un ajutor ilegal [vechii] HelB. La 22 noiembrie 2011, Comisia a transmis această plângere Republicii Finlanda.
  5. Prin Decizia C(2015) 80 final din 16 ianuarie 2015 privind măsura SA.33846 (2015/C) (ex 2014/NN) (ex 2011/CP) – Finlanda – Helsingin Bussiliikenne Oy (JO 2015, C 116, p. 22, denumită în continuare «decizia de [inițiere]»), Comisia a inițiat procedura formală de investigare prevăzută la articolul 108 alineatul (2) TFUE printre altele în privința măsurilor în litigiu. Această decizie a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* la 10 aprilie 2015, iar părțile interesate au fost invitate să își prezinte observațiile în termen de o lună de la data publicării. [...]
  6. Pe de altă parte, la 24 iunie 2015, în cursul procedurii, municipalitatea Helsinki a informat Comisia că începe procesul de vânzare a [vechii] HelB. La 5 noiembrie 2015, Republica Finlanda a transmis Comisiei proiectul contractului de vânzare încheiat cu reclamanta.
  7. La 14 decembrie 2015, [vechea] HelB a fost vândută [...] Viikin Linja Oy. În conformitate cu dispozițiile actului de vânzare, aceasta și-a schimbat denumirea în Helsingin Bussiliikenne Oy (denumită în continuare «noua HelB»). Actele referitoare la operațiunea de vânzare includeau o clauză care garanta o despăgubire totală a cumpărătorului [vechii] HelB în cazul vreunei cereri de recuperare a unui ajutor de stat (denumită în continuare «clauza de despăgubire»), iar o parte din prețul vânzării a fost plasată într-un cont escrow până la adoptarea unei decizii definitive privind ajutorul de stat sau cel târziu până la 31 decembrie 2022. Aceste acte cuprindeau și un mecanism de beneficii viitoare pe baza căruia cumpărătorul se angaja să plătească vânzătorului, în același cont escrow, o bonificație în cazul în care se depășesc nivelurile de profit convenite în prealabil.

8. Cesiunea în favoarea Viikin Linja privea toate activitățile comerciale ale [vechii] HelB. [Vechea] HelB nu mai păstra niciun activ, cu excepția sumelor creditate sau care trebuiau creditate în contul escrow. Pasivul rezultat din măsurile în litigiu nu a fost transferat către noua HelB. După vânzarea [vechii] HelB, municipalitatea Helsinki a scutit-o de rambursarea sumei restante din împrumutul pentru echipamente din anul 2002. Pe de altă parte, la 11 decembrie 2015, municipalitatea Helsinki a convertit împrumuturile din 2005, 2011 și 2012, care nu fuseseră rambursate, în fonduri proprii ale [vechii] HelB.
9. La 28 iunie 2019, Comisia a adoptat decizia [în litigiu, al cărei d]ispozitiv [...] are următorul cuprins:

«Articolul 1

Ajutorul de stat în valoare de 54 231 850 [de euro] acordat ilegal de [Republica] Finlanda în cadrul măsurilor [în litigiu], cu încălcarea articolului 108 alineatul (3) [TFUE], în favoarea întreprinderii Helsingin Bussiliikenne Oy, este incompatibil cu piața internă.

Articolul 2

(1) [Republica] Finlanda recuperează ajutorul menționat la articolul 1 de la beneficiar.

(2) Având în vedere continuitatea economică dintre vechea întreprindere HelB (în prezent Helsingin kaupungin Linja-autotoiminta Oy) și noua întreprindere HelB (având în prezent denumirea completă Helsingin Bussiliikenne Oy și fiind denumită anterior Viikin Linja Oy), obligația de a restitui ajutorul se extinde asupra noii întreprinderi HelB (denumirea completă: Helsingin Bussiliikenne Oy).

(3) Sumele care urmează să fie recuperate sunt purtătoare de dobânzi de la data la care au fost puse la dispoziția beneficiarului și până la recuperarea lor efectivă.

[...]

Articolul 4

(1) În termen de două luni de la notificarea prezentei decizii, [Republica] Finlanda prezintă Comisiei următoarele informații:

(a) suma totală (principalul și dobânzile de recuperare) care trebuie recuperată de la beneficiar;

[...]»

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

- 6 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 9 septembrie 2019, noua HelB a formulat o acțiune având ca obiect anularea deciziei în litigiu.
- 7 În susținerea acțiunii formulate, aceasta a invocat cinci motive, întemeiate, primul, pe faptul că decizia în litigiu ar fi fost adoptată cu încălcarea drepturilor sale procedurale, al doilea, pe o eroare vădită a Comisiei în aprecierea existenței unei continuități economice între vechea HelB și noua HelB, al treilea, pe motivarea insuficientă a deciziei în litigiu, al patrulea, pe încălcarea principiilor protecției încrederii legitime și proporționalității și, al cincilea, pe încălcarea articolului 107 alineatul (1) TFUE.

8 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins această acțiune.

Concluziile părților în recurs

9 Prin recursul formulat, recurenta solicită Curții:

- anularea hotărârii atacate;
- anularea deciziei în litigiu, și
- obligarea Comisiei la plata tuturor cheltuielilor de judecată efectuate de recurentă în fața Tribunalului și a Curții, majorate cu dobânzile legale.

10 Comisia solicită Curții:

- respingerea recursului, și
- obligarea recurenteii la plata tuturor cheltuielilor de judecată efectuate de Comisie.

Cu privire la recurs

11 În susținerea recursului, recurenta invocă două motive, întemeiate, primul pe o eroare substanțială de procedură și, al doilea, pe încălcarea principiului proporționalității.

Cu privire la primul motiv de recurs

Argumentația părților

- 12 Prin intermediul primului motiv de recurs, recurenta invocă o eroare substanțială de procedură.
- 13 Prin intermediul primului aspect al acestui motiv, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a considerat că Comisia nu era obligată să extindă procedura formală de investigare dacă dorea să se pronunțe cu privire la continuitatea economică dintre vechea HelB și noua HelB. Tribunalul ar fi considerat în mod eronat, la punctul 40 din hotărârea atacată, că extinderea, neprevăzută în decizia de inițiere, a obligației de rambursare a ajutoarelor de stat acordate vechii HelB nu a extins obiectul procedurii respective, acesta rămânând limitat la ajutoarele menționate în decizia amintită. Cesiunea vechii HelB, intervenită la 14 decembrie 2015, ar fi fost un element nou, necuprins în decizia de inițiere, ceea ce ar fi obligat Comisia să rectifice sau să extindă procedura formală de investigare.
- 14 Prin intermediul celui de al doilea aspect al motivului menționat, recurenta susține că Tribunalul a considerat în mod eronat, la punctul 51 din hotărârea atacată, că încălcarea articolului 108 alineatul (2) TFUE, săvârșită de Comisie prin faptul că s-a abținut să o asocieze pe recurentă procedurii formale de investigare, nu constituie încălcarea unei norme fundamentale de procedură, ci doar o neregularitate procedurală, care nu putea determina anularea deciziei în litigiu decât dacă se stabilea că, în lipsa acestei neregularități, decizia respectivă ar fi putut avea un conținut diferit.

- 15 Tribunalul s-ar fi înșelat de asemenea atunci când a afirmat, la punctele 50 și 51 din hotărârea atacată, că omisiunea Comisiei de a asocia părțile interesate procedurii administrative nu poate constitui încălcarea unei norme fundamentale de procedură decât dacă această omisiune privește conținutul deciziei de inițiere.
- 16 Astfel, în primul rând, această poziție a Tribunalului ar face să varieze dreptul cumpărătorului unei întreprinderi beneficiare a unui ajutor de stat de a-și prezenta observațiile cu privire la procedura formală de investigare a acestui ajutor, făcându-l să depindă de momentul în care are loc achiziția acestei întreprinderi.
- 17 În al doilea rând, ar fi contrar principiului egalității ca beneficiarul unei cesiuni de activitate care are loc în cursul procedurii formale de investigare să fie plasat într-o situație mai defavorabilă decât cea a beneficiarului unei cesiuni de activitate care intervine înainte de publicarea deciziei de inițiere a procedurii și care are, așadar, posibilitatea de a prezenta observații în această privință în stadiul deciziei respective sau decât situația beneficiarului unei cesiuni de activitate care intervine numai după decizia finală a Comisiei și care poate prezenta observații în faza națională de punere în aplicare.
- 18 În al treilea rând, abordarea sus-menționată a Tribunalului ar conduce la o situație în care unei părți interesate care se află într-o situație comparabilă cu cea a reclamantei nu i se dă nicio posibilitate de a prezenta observații, informații relevante și probe înainte de adoptarea de către Comisie a unei decizii privind recuperarea unui ajutor pe care l-a considerat ilegal.
- 19 Tribunalul ar fi întemeiat distincția pe care a efectuat-o între o încălcare a unei norme fundamentale de procedură și o altă neregularitate procedurală pe precedente jurisprudențiale ale căror fapte diferă de cele din prezenta cauză. Pe de o parte, în cauzele în care s-a pronunțat hotărârea menționată la punctul 51 din hotărârea atacată și jurisprudența la care se referă hotărârea respectivă, partea în cauză ar fi avut posibilitatea de a fi ascultată, iar neîndeplinirea obligației de a fi ascultată nu ar fi privit decât anumite înscrisuri din dosar. Pe de altă parte, recurenta arată că jurisprudența la care se referă hotărârea citată la punctul 51 din hotărârea atacată are la origine împrejurări de fapt care nu sunt comparabile cu cele din prezenta cauză.
- 20 În schimb, din Hotărârea din 11 decembrie 2008, Comisia/Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709, punctul 55), ar reieși că, „atunci când Comisia decide să deschidă procedura oficială de investigare în legătură cu un proiect de ajutor, aceasta trebuie să dea posibilitatea persoanelor interesate, printre care întreprinderea sau întreprinderile în cauză, să își prezinte observațiile[, a] această normă a[vând] caracterul unei norme fundamentale de procedură”.
- 21 Recurenta arată de asemenea că dreptul de a fi ascultat într-o procedură administrativă este un drept fundamental recunoscut de dreptul Uniunii și consacrat la articolul 41 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, intitulat „Dreptul la bună administrare”. Încălcarea sa ar constitui un viciu esențial de procedură care justifică anularea deciziei în litigiu, fără ca persoana prejudiciată să fie obligată să dovedească eventualele efecte ale audierii sale asupra deciziei care trebuie adoptată în cadrul procedurii administrative. Atunci când consideră că privarea pură și simplă de dreptul de a fi ascultat nu constituie decât o neregularitate procedurală, Tribunalul ar lăsa să se înțeleagă că acest drept nu este un drept fundamental, ci un drept care poate fi încălcat cu totală impunitate.

- 22 Dreptul de a fi ascultat ar constitui de asemenea un principiu general de drept, consacrat în materie de concurență prin Hotărârea din 23 octombrie 1974, *Transocean Marine Paint Association/Comisia* (17/74, EU:C:1974:106, punctul 15), care ar sublinia că acest drept este cu atât mai important cu cât decizia în cauză impune „sarcini deloc neglijabile și cu un domeniu de aplicare extins”.
- 23 În speță, decizia în litigiu ar fi avut consecințe grave asupra noii HelB, întrucât ar fi obligat-o să plătească o sumă de aproximativ 54 de milioane de euro, majorată cu dobânzi legate de recuperarea ajutorului de stat ilegal, punând-o în pericol de faliment și obligând-o să solicite o restructurare în luna iunie 2021. Procedura de restructurare s-ar fi încheiat în luna februarie 2022 prin vânzarea grupului Koiviston Auto care a achiziționat noua HelB, deoarece familia care a fondat acest grup în anii 1920 ar fi fost constrânsă la această vânzare pentru a putea plăti cuantumul acestei recuperări. În schimb, de recuperarea menționată ar fi beneficiat municipalitatea Helsinki, chiar dacă aceasta era responsabilă pentru ajutorul de stat ilegal, dat fiind că ar fi recuperat acest ajutor pe care îl acordase propriei societăți păstrând în același timp integralitatea prețului de achiziție plătit de recurentă.
- 24 Prin intermediul celui de al treilea aspect al primului motiv, recurenta susține că, admitând chiar că Comisia nu a încălcat o normă fundamentală de procedură în speță și că aceasta nu a săvârșit decât o neregularitate procedurală, nu este mai puțin adevărat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat, la punctul 64 din hotărârea atacată, că observațiile recurente nu ar fi permis modificarea deciziei în litigiu.
- 25 Această eroare ar fi consecința unei alte erori, săvârșită de Tribunal la punctul 56 din hotărârea atacată, în măsura în care acesta ar fi afirmat că observațiile care, potrivit recurente, ar fi putut fi transmise în lipsa neregularității procedurale constatate nu priveau decât unul dintre criteriile utilizate pentru a determina existența continuității economice, și anume logica economică a tranzacției. Astfel cum ar rezulta, dimpotrivă, din cuprinsul punctelor 42 și 52 din hotărârea atacată, recurenta a susținut în fața Tribunalului că procedura formală de examinare ar fi condus sau ar fi putut conduce la un rezultat diferit, în esență în ceea ce privește aplicarea principiului continuității economice și realitatea transferului ajutorului de stat către noua HelB.
- 26 În plus, atunci când o decizie a Comisiei face obiectul unei acțiuni în fața instanțelor Uniunii, această decizie ar fi examinată pe baza informațiilor și a documentelor de care dispunea Comisia la momentul la care a fost adoptată (Hotărârea din 2 septembrie 2010, *Comisia/Scott*, C-290/07 P, EU:C:2010:480, punctul 91). În consecință, întrucât un reclamant se bazează numai pe elementele din dosarul procedurii formale de investigare, acesta nu ar fi în măsură, inclusiv în cadrul unei proceduri judiciare, să prezinte probe care să demonstreze că participarea sa la această procedură formală de investigare ar fi putut avea incidență asupra deciziei menționate. Prin urmare, el nu ar fi în măsură să facă dovada că această participare ar fi putut avea incidență asupra aceleiași decizii.
- 27 În memoriul în replică, recurenta arată că împărtășește aprecierea Comisiei, formulată la punctul 73 din memoriul său în răspuns, potrivit căreia examinarea existenței unui ajutor de stat și examinarea continuității economice sunt chestiuni distincte. Din acest motiv, părțile interesate ar trebui să fie audiate cu privire la aceste două chestiuni.
- 28 Comisia respinge argumentația reclamantei.

- 29 În primul rând, în ceea ce privește afirmația potrivit căreia Comisia ar fi fost obligată să rectifice sau să extindă decizia de inițiere, această instituție susține că Tribunalul a statuat în mod întemeiat, la punctul 39 din hotărârea atacată, că ea nu își schimbase opinia, după această decizie, în ceea ce privește beneficiarul ajutorului de stat și, la punctul 40 din această hotărâre, că nu își schimbase opinia nici cu privire la obiectul acestui ajutor, care era limitat la cele patru măsuri identificate în decizia menționată. Constatarea continuității economice dintre noua HelB și vechea HelB nu ar fi modificat, așadar, aprecierea Comisiei. Astfel, Tribunalul nu ar fi săvârșit o eroare de drept la punctul 41 din hotărârea atacată atunci când a apreciat că Comisia nu era obligată nici să rectifice, nici să extindă decizia de inițiere.
- 30 În al doilea rând, Comisia contestă pretinsa încălcare a unei norme fundamentale de procedură prin faptul nu ar fi invitat noua HelB să își prezinte observațiile cu privire la continuitatea economică.
- 31 În această privință, *primo*, referitor la eroarea de drept pretins săvârșită de Tribunal cu privire la principiul egalității, în măsura în care acesta ar fi considerat că dreptul beneficiarilor unei cesiuni de activitate de a fi ascultați în cursul procedurii formale de investigare diferă în funcție de data cesiunii, Comisia apreciază că distincția efectuată de Tribunal este justificată de o diferență obiectivă de situație. Astfel, dacă cesiunea ar avea loc după inițierea procedurii formale de investigare, cumpărătorul ar avea cunoștință despre procedura formală de investigare în curs și s-ar presupune că acceptă situația existentă, și anume faptul că Comisia poate decide că ajutorul de stat în cauză este incompatibil cu piața internă și trebuie să fie recuperat. În această situație, nimic nu ar împiedica cumpărătorul, care este, în consecință, succesorul economic, să ia în considerare acest risc cu ocazia negocierilor sale cu vânzătorul.
- 32 În prezenta cauză, mai precis, nu ar fi posibil să se pună la îndoială faptul că noua HelB era informată cu privire la procedura formală de investigare în curs, din moment ce o clauză din contractul de vânzare-cumpărare îi garanta o despăgubire totală în cazul unei cereri de recuperare a unui ajutor de stat.
- 33 *Secundo*, în ceea ce privește caracterul nefondat, potrivit recurenței, al distincției efectuate de Tribunal între o încălcare a unei norme fundamentale de procedură și o altă neregularitate procedurală, Comisia susține că această distincție rezultă din jurisprudența Curții. Întrucât confundă dreptul de a fi ascultat cu dreptul de a fi asociat procedurii administrative privind un ajutor de stat, recurenta nu ar ține seama de această jurisprudență. Astfel, în Hotărârea din 11 martie 2020, Comisia/Gmina Miasto Gdynia și Port Lotniczy Gdynia Kosakowo (C-56/18 P, EU:C:2020:192), pe care recurenta ar considera-o în mod eronat ca fiind lipsită de relevanță pentru prezenta cauză, Curtea ar fi statuat că părțile interesate au fost asociate procedurii administrative, însă nu în suficientă măsură.
- 34 Neregularitatea procedurală nu ar determina anularea deciziei în litigiu decât dacă se stabilește că, în lipsa acestei neregularități, decizia respectivă ar fi putut avea un conținut diferit, astfel cum ar fi amintit Tribunalul la punctul 51 din hotărârea atacată.
- 35 *Tertio*, în ceea ce privește eroarea pe care ar fi săvârșit-o Tribunalul atunci când a apreciat că faptul de a nu fi invitat recurenta să își prezinte observațiile cu privire la decizia de inițiere nu ar constitui o încălcare a unei norme fundamentale de procedură, Comisia susține că nu există o asemenea încălcare atunci când elementul a cărui omisiune în decizia de inițiere a procedurii formale de investigare este reproșată Comisiei nu constituie un element de fapt sau de drept

- relevant pentru examinarea măsurii de ajutor în cauză (Hotărârea din 10 martie 2022, Comisia/Freistaat Bayern și alții, C-167/19 P, EU:C:2022:176, punctul 96). În speță, Comisia nu ar fi omis în decizia de inițiere niciun element relevant pentru examinarea măsurilor în litigiu.
- 36 *Quarto*, Comisia susține că, în orice caz, nu are obligația de a asocia la procedura formală de investigare un succesori economic care dobândește o societate după adoptarea deciziei de inițiere a acestei proceduri. Acesta este motivul pentru care recurenta apreciază că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept la punctele 47, 48 și 51 din hotărârea atacată atunci când a statuat că ea a încălcat articolul 108 alineatul (2) TFUE și solicită Curții să înlocuiască motivele eronate formulate la aceste puncte cu motivele prezentate în continuare.
- 37 Obligațiile care decurg din articolul 108 alineatul (2) TFUE s-ar limita la cerințele referitoare la decizia de inițiere a procedurii formale de investigare și ar fi legate de această decizie. În ceea ce privește mai precis cerința de a asocia în mod adecvat părțile interesate procedurii administrative în materie de ajutoare de stat, această cerință nu poate avea drept efect ca părțile interesate să obțină aceleași drepturi ca statul membru în cauză. Concluzia Tribunalului potrivit căreia Comisia ar fi trebuit în mod specific să o asocieze pe recurentă procedurii formale de investigare și să îi dea ocazia să își prezinte observațiile cu privire la aspectele legate de continuitatea economică ca urmare a împrejurărilor specifice ale speței ar repune în discuție principiul potrivit căruia investigațiile privind ajutoarele de stat sunt în esență proceduri care vizează statul membru care a acordat ajutorul în cauză.
- 38 *Quinto*, în ceea ce privește afirmația potrivit căreia pretinsa încălcare a articolului 108 alineatul (2) TFUE ar aduce atingere dreptului de a fi ascultat consacrat la articolul 41 din Carta drepturilor fundamentale și ar avea, prin urmare, caracterul unei încălcări a unei norme fundamentale de procedură, Comisia susține că părțile interesate nu au dreptul de a fi ascultate, ci numai dreptul de a fi asociate procedurii administrative urmate de Comisie într-o măsură adecvată care ține seama de împrejurările speței (Hotărârea din 11 martie 2020, Comisia/Gmina Miasto Gdynia și Port Lotniczy Gdynia Kosakowo, C-56/18 P, EU:C:2020:192, punctul 71, precum și jurisprudența citată, și Hotărârea din 29 septembrie 2021, Ryanair/Comisia și alții, T-448/18, EU:T:2021:626, punctul 102).
- 39 Instanțele Uniunii nu pot, pe baza principiilor generale de drept, precum dreptul de a fi ascultat, să extindă drepturile procedurale acordate părților interesate de Tratatul FUE și de dreptul derivat. O procedură întemeiată pe articolul 108 alineatul (2) TFUE ar fi o procedură *inter partes* numai pentru statul membru în cauză, dar nu și pentru celelalte părți (Hotărârea din 6 martie 2003, Westdeutsche Landesbank Girozentrale și Land Nordrhein-Westfalen/Comisia, T-228/99 și T-233/99, EU:T:2003:57, punctul 168). Într-o procedură referitoare la controlul ajutoarelor de stat, beneficiarii ajutorului de stat nu pot invoca, așadar, dreptul la apărare.
- 40 Obligația Comisiei de a comunica în prealabil beneficiarilor ajutorului de stat elementele pe care intenționează să își întemeieze decizia definitivă ar echivala cu instituirea unei dezbateri contradictorii similare celei de care beneficiază statul membru responsabil de acordarea ajutorului. O asemenea obligație ar fi contrară Hotărârii din 11 martie 2020, Comisia/Gmina Miasto Gdynia și Port Lotniczy Gdynia Kosakowo (C-56/18 P, EU:C:2020:192, punctele 74 și 75).
- 41 În al treilea rând, în ceea ce privește eroarea de drept pe care ar fi săvârșit-o Tribunalul atunci când a statuat că observațiile recurantei nu au permis modificarea deciziei în litigiu, Comisia consideră că această critică este vădit inadmisibilă în măsura în care vizează în realitate aprecierea elementelor de probă de către Tribunal.

- 42 Pe de altă parte, Comisia susține că este lipsită de temeii afirmația recurentei potrivit căreia Tribunalul i-ar fi impus o sarcină a probei imposibil de realizat prin faptul că nu ar fi fost autorizată să prezinte decât elementele despre care Comisia avea cunoștință la data deciziei în litigiu. Această instituție susține că recurenta putea prezenta în fața Tribunalului toate elementele de probă relevante și că acesta a statuat în mod întemeiat că recurenta nu a depus probele pe care avea sarcina să le furnizeze.

Aprecierea Curții

- 43 Prin intermediul primului motiv, recurenta susține că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a concluzionat, la punctul 51 din hotărârea atacată, că Comisia nu a încălcat o normă fundamentală de procedură prin faptul că s-a abținut să îi ofere posibilitatea de a-și prezenta observațiile în cadrul procedurii formale de investigare a măsurilor în litigiu.
- 44 Prin intermediul primului aspect al acestui motiv, recurenta reproșează Tribunalului că, la punctele 36-41 din hotărârea atacată, a respins argumentul său potrivit căruia Comisia era obligată să completeze sau să rectifice decizia de inițiere în urma cesiunii vechii HelB.
- 45 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, în cadrul procedurii de control al ajutoarelor de stat prevăzute la articolul 108 TFUE, se impune să se distingă, pe de o parte, faza preliminară a examinării ajutoarelor, instituită la alineatul (3) al acestui articol, al cărei obiect este numai acela de a permite Comisiei să își formeze o primă opinie cu privire la compatibilitatea parțială sau totală a ajutorului respectiv, și, pe de altă parte, faza procedurii de investigare, prevăzută la alineatul (2) al articolului menționat. Numai în cadrul acesteia, care este destinată să permită Comisiei să obțină informații complete cu privire la toate datele cauzei, Tratatul FUE prevede obligația Comisiei de a pune în întârziere persoanele interesate pentru a-și prezenta observațiile (Hotărârea din 22 decembrie 2008, *British Aggregates/Comisia*, C-487/06 P, EU:C:2008:757, punctul 27 și jurisprudența citată). Această obligație are caracterul unei norme fundamentale de procedură, întrucât constituie o condiție esențială de procedură legată intrinsec de formarea sau de exprimarea corectă a voinței autorului actului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 decembrie 2008, *Comisia/Freistaat Sachsen*, C-334/07 P, EU:C:2008:709, punctul 55, precum și Hotărârea din 10 martie 2022, *Comisia/Freistaat Bayern și alții*, C-167/19 P și C-171/19 P, EU:C:2022:176, punctul 89).
- 46 Conținutul acestei obligații este precizat la articolul 1 litera (h) din Regulamentul 2015/1589, care include în categoria „persoane interesate” „orice stat membru și orice persoană, întreprindere sau asociație de întreprinderi ale căror interese pot fi afectate de acordarea unui ajutor, în special beneficiarul ajutorului, întreprinderile concurente și asociațiile profesionale”.
- 47 În această privință, Curtea a statuat că, întrucât procedura de control al ajutoarelor de stat este, ținând seama de economia sa generală, o procedură deschisă față de statul membru responsabil de acordarea ajutorului, alte persoane interesate decât acest stat membru nu pot avea acces ele însele la o dezbateră în contradictoriu cu Comisia similară celei de care beneficiază statul respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 septembrie 2002, *Falck și Acciaierie di Bolzano/Comisia*, C-74/00 P și C-75/00 P, EU:C:2002:524, punctele 81 și 82), iar beneficiarul ajutorului nu dispune de drepturi mai extinse decât celelalte părți interesate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 martie 2020, *Comisia/Gmina Miasto Gdynia și Port Lotniczy Gdynia Kosakowo*, C-56/18 P, EU:C:2020:192, punctul 75).

- 48 În aceste condiții, Curtea a statuat că publicarea unui aviz în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* constituie un mijloc adecvat pentru a aduce la cunoștința tuturor persoanelor interesate inițierea unei proceduri formale de investigare. Această comunicare urmărește să obțină din partea acestora din urmă toate informațiile destinate să ofere Comisiei clarificări în cadrul acțiunii sale viitoare. O astfel de procedură conferă de asemenea celorlalte state membre și sectoarelor interesate garanția că pot fi ascultate (Hotărârea din 24 septembrie 2002, Falck și Acciaierie di Bolzano/Comisia, C-74/00 P și C-75/00 P, EU:C:2002:524, punctul 80).
- 49 Cu toate acestea, părțile interesate nu sunt în măsură să își prezinte în mod util observațiile decât dacă decizia publicată menționează în mod explicit și clar elementele de fapt și de drept relevante, astfel cum se prevede la articolul 6 alineatul (1) prima teză din Regulamentul 2015/1589 (Hotărârea din 10 martie 2022, Comisia/Freistaat Bayern și alții, C-167/19 P și C-171/19 P, EU:C:2022:176, punctul 91).
- 50 Rezultă că simpla publicare a unei decizii de inițiere a procedurii formale de investigare, fără o conformitate a conținutului unei asemenea decizii cu prevederile dispoziției respective, nu permite să se considere că este îndeplinită obligația care incumbă Comisiei la data procedurii formale de investigare și care este calificată drept normă fundamentală de procedură, în sensul articolului 263 al doilea paragraf TFUE (Hotărârea din 10 martie 2022, Comisia/Freistaat Bayern și alții, C-167/19 P și C-171/19 P, EU:C:2022:176, punctul 92).
- 51 Elementele de fapt și de drept relevante care trebuie să figureze în decizia de inițiere a procedurii formale de investigare sunt cele pe care această procedură are ca obiect să le examineze în vederea adoptării deciziei finale prin care Comisia se pronunță cu privire la existența și la compatibilitatea ajutorului de stat în cauză, precum și, dacă este cazul, cu privire la obligația de recuperare a acestui ajutor.
- 52 Pe de altă parte, Curtea a statuat că pot exista împrejurări în care constatarea unor fapte noi sau diferite în raport cu cele evocate în decizia de inițiere a procedurii formale de investigare sau intervenția unor modificări substanțiale ale cadrului juridic relevant pot necesita asocierea într-o mai mare măsură a părților interesate sau pot chiar impune publicarea unei decizii de inițiere suplimentare sau rectificate (Hotărârea din 11 noiembrie 2021, Autostrada Wielkopolska/Comisia și Polonia, C-933/19 P, EU:C:2021:905, punctul 71).
- 53 În cazul în care elementele noi care survin după decizia de inițiere a procedurii formale de investigare sunt „elementele relevante de fapt și de drept”, în sensul articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul 2015/1589, obligația Comisiei de a informa toate părțile interesate cu privire la aceasta, pentru ca ele să fie în măsură să își prezinte observațiile, nu poate fi pusă în aplicare decât prin publicarea unei decizii de inițiere suplimentare. Astfel, după cum s-a amintit la punctul 46 din prezenta hotărâre, părțile interesate constituie un ansamblu nedeterminat de destinatari a căror informare nu poate fi asigurată decât printr-o publicare.
- 54 În speță, vechea HelB, desemnată drept beneficiară a ajutorului de stat în cauză în decizia de inițiere, a fost achiziționată de noua HelB ulterior acestei decizii.
- 55 Or, după cum a amintit doamna avocată generală la punctul 49 din concluzii, din cuprinsul punctelor 42-46 din hotărârea atacată reiese că Comisia era informată cu privire la procesul de cesiune a activităților vechii HelB din luna iunie 2015 și că s-a scurs un termen de trei ani și jumătate între data acestei cesiuni către noua HelB și cea a adoptării deciziei în litigiu. În această privință trebuie remarcat faptul că, în decizia de inițiere, Comisia a menționat doar vechea HelB ca

- beneficiară potențială a ajutorului în cauză. În consecință, cesiunea menționată, odată adusă la cunoștința Comisiei, era un element relevant al investigației sale, în sensul articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul 2015/1589.
- 56 Totuși, acest element relevant nu putea figura în decizia de inițiere întrucât a survenit după publicarea acesteia. În aceste condiții, după cum s-a arătat la punctul 53 din prezenta hotărâre, Comisia era obligată, pentru a permite părților interesate să își prezinte în mod util observațiile, astfel cum impun articolul 108 alineatul (2) TFUE și articolul 6 alineatul (1) din Regulamentul 2015/1589, să publice o decizie de inițiere suplimentară care să menționeze acest nou element relevant.
- 57 După cum a arătat doamna avocată generală la punctele 53 și 54 din concluzii, în lipsa unei asemenea publicări, nici recurenta și nicio altă parte interesată, în special întreprinderile concurente ale acesteia din urmă, nu au avut posibilitatea, în vreun stadiu al procedurii formale de investigare, să își prezinte observațiile cu privire la continuitatea economică dintre vechea HelB și noua HelB și, prin urmare, cu privire la posibilitatea de a recupera ajutorul de stat în cauză de la aceasta din urmă.
- 58 Rezultă din ceea ce precedă că se impune admiterea primului aspect al primului motiv de recurs, potrivit căruia Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat, la punctul 41 din hotărârea atacată, că Comisia nu era obligată să extindă procedura formală de investigare prin intermediul unei decizii de inițiere suplimentare.
- 59 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, recurenta susține că Tribunalul a considerat în mod eronat, la punctul 51 din hotărârea atacată, că încălcarea articolului 108 alineatul (2) TFUE, săvârșită de Comisie prin faptul că s-a abținut să o asocieze pe recurentă procedurii formale de investigare, nu constituie încălcarea unei norme fundamentale de procedură, ci doar o neregularitate procedurală, care nu putea determina anularea deciziei în litigiu decât dacă se stabilește că, în lipsa acestei neregularități, decizia respectivă ar fi putut avea un conținut diferit.
- 60 Pe de o parte, astfel cum s-a amintit la punctele 45 și 50 din prezenta hotărâre, obligația de a oferi părților interesate posibilitatea de a-și prezenta observațiile cu privire la elementele relevante de fapt și de drept prin publicarea deciziei de inițiere a procedurii formale de investigare are caracterul unei norme fundamentale de procedură, în sensul articolului 263 al doilea paragraf TFUE.
- 61 Pe de altă parte, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 55 și 56 din prezenta hotărâre, cesiunea vechii HelB către noua HelB constituia un element relevant, în sensul articolului 6 alineatul (1) din Regulamentul 2015/1589, care, întrucât nu putea figura în decizia de inițiere, anterioară acestui eveniment, trebuia să conducă la publicarea unei decizii de inițiere suplimentare pentru a permite persoanelor interesate să își prezinte în mod util observațiile.
- 62 În consecință, recurenta susține în mod întemeiat că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept prin faptul că a reținut, la punctul 51 din hotărârea atacată, că Comisia nu a încălcat o normă fundamentală de procedură, ci a săvârșit doar o neregularitate procedurală prin faptul că s-a abținut să o asocieze procedurii formale de investigare.
- 63 În consecință, al doilea aspect al primului motiv trebuie de asemenea să fie admis.

64 Rezultă că, fără a fi necesară pronunțarea cu privire la al treilea aspect, se impune admiterea primului motiv.

Cu privire la al doilea motiv de recurs

Argumentația părților

65 Prin intermediul celui de al doilea motiv de recurs, recurenta invocă o încălcare a principiului proporționalității.

66 La punctul 159 din hotărârea atacată, Tribunalul ar fi considerat că Comisia nu era obligată să stabilească în ce măsură ajutorul de stat rezultat din măsurile în litigiu trebuia recuperat de la noua HelB. Or, cuantumul ajutorului care trebuie recuperat nu ar trebui să depășească suma transferată efectiv reclamantei. Astfel, recuperarea unui ajutor de stat nu ar avea caracterul unei sancțiuni, ci ar urmări să restabilească condițiile care existau înainte de acordarea ajutorului și să elimine denaturarea concurenței cauzată de acesta.

67 O recuperare al cărei quantum este mai mare decât cel al ajutorului de stat primit ar fi contrară principiului proporționalității. Or, contrar celor reținute de Tribunal la punctul 157 din hotărârea atacată, suma care trebuia recuperată nu putea fi stabilită în speță fără a evalua prețul de piață al vechii HelB, așa cum ar fi susținut recurenta în cererea introductivă formulată în primă instanță. Recurenta arată că, dacă ar fi știut că va trebui să răspundă pentru ajutoarele de stat ilegale acordate vânzătorului și că nu va putea să se prevaleze de clauza de despăgubire, valoarea activității ar fi fost negativă.

68 Curtea ar fi statuat că obligația cesionarului de a rambursa ajutorul de stat nu se poate aplica decât atunci când valoarea întreprinderii nu a fost evaluată la prețul pieței și s-a stabilit că cesionarul păstrează beneficiul avantajului concurențial legat de acordarea acestui ajutor (Hotărârea din 29 aprilie 2004, Germania/Comisia, C-277/00, EU:C:2004:238, punctele 86, 92 și 93, precum și Hotărârea din 13 noiembrie 2008, Comisia/Franța, C-214/07, EU:C:2008:619, punctul 58).

69 În consecință, recurenta consideră că, chiar dacă existau îndoieli cu privire la conformitatea prețului de achiziție cu prețul pieței, aceasta nu exonera Comisia de obligația de a examina în ce măsură i-a fost transferat ajutorul de stat.

70 Pe de altă parte, abordarea Comisiei, aprobată de Tribunal, ar fi discriminatorie în privința întreprinderilor vizate de o obligație de restituire care, precum recurenta, au achiziționat o activitate de la o entitate publică și le-ar favoriza pe cele care, în aceeași situație, au dobândit o activitate de la o întreprindere privată care a primit un ajutor de stat ilegal. Cele din urmă ar putea solicita și obține de la vânzător o reducere a prețului de achiziție sau despăgubiri pe baza condițiilor contractuale, ceea ce nu ar putea face cele dintâi, întrucât, în cazul lor, reducerea prețului de cumpărare ar fi considerată un nou ajutor de stat.

71 În sfârșit, municipalitatea Helsinki ar fi beneficiat de un avantaj economic nejustificat ca urmare a plății ajutoarelor de stat ilegale. În calitate de proprietar al vechii HelB, aceasta ar fi primit mai întâi din partea noii HelB prețul de achiziție de aproximativ 36 de milioane de euro, apoi 44 de milioane de euro cu titlu de recuperare.

72 Comisia contestă argumentația recurente.

- 73 În primul rând, argumentul recurenței potrivit căruia Comisia ar fi trebuit să stabilească prețul de vânzare „corect” al vechii HelB ar fi lipsit de temei. În această privință, Comisia observă că există o diferență între constatarea continuității economice și stabilirea proporției în care ar trebui să fie efectuată recuperarea de la beneficiarii ajutorului de stat. Pentru a stabili continuitatea economică nu ar fi necesar, în opinia sa, ca Comisia să stabilească proporția exactă în care beneficiarii ajutorului de stat ilegal trebuie să ramburseze ajutorul. După cum Tribunalul ar fi arătat în mod întemeiat la punctele 86 și 87 din hotărârea atacată, nu ar fi, prin urmare, necesar, pentru a constata această continuitate, să se stabilească prețul pieței pentru activitatea economică a vechii HelB, ci ar fi suficient ca Comisia să demonstreze că prețul de vânzare al acestei activități nu corespundea prețului pieței (Hotărârea din 29 aprilie 2021, Fortischem/Comisia, C-890/19 P, EU:C:2021:345, punctele 77-81, și Hotărârea din 24 septembrie 2019, Fortischem/Comisia, T-121/15, EU:T:2019:684, punctul 221).
- 74 În al doilea rând, astfel cum ar fi amintit Tribunalul la punctul 159 din hotărârea atacată, Comisia nu ar fi obligată să stabilească în ce măsură ajutorul de stat a cărui recuperare fusese dispusă prin decizia în litigiu trebuia recuperat de la recurentă. Ar reveni Republicii Finlanda sarcina de a lua măsurile adecvate pentru a obține recuperarea efectivă a sumelor datorate.
- 75 În al treilea rând, afirmația recurenței potrivit căreia raționamentul urmat de hotărârea atacată ar institui o diferență de tratament nejustificată între cumpărătorul unei întreprinderi publice beneficiare a unui ajutor de stat și cumpărătorul unei întreprinderi private beneficiare a unui asemenea ajutor s-ar întemeia pe o confuzie în ceea ce privește rolurile distincte ale unui operator public și ale unui operator economic deținut de o persoană publică.
- 76 În al patrulea rând, Comisia amintește că respingerea de către Tribunal a celui de al doilea motiv al cererii introductive în primă instanță, care era îndreptat împotriva constatării existenței unei continuități economice între vechea HelB și noua HelB, nu este contestată în recurs. Or, întrucât această continuitate economică ar trebui să fie admisă, ar trebui să se concluzioneze că ajutorul de stat ilegal a fost transferat de la o întreprindere la cealaltă.

Aprecierea Curții

- 77 Principiul proporționalității impune ca actele instituțiilor Uniunii să nu depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru realizarea obiectivelor legitime urmărite de reglementarea în cauză, fiind stabilit că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare și că inconveniente cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate [Hotărârea din 17 mai 1984, Denkvit Nederland, 15/83, EU:C:1984:183, punctul 25, și Hotărârea din 30 aprilie 2019, Italia/Consiliul (Cota de pescuit pentru peștele-spadă mediteranean), C-611/17, EU:C:2019:332, punctul 55].
- 78 Așadar, respectarea principiului proporționalității care se impune Comisiei atunci când aceasta decide recuperarea unui ajutor de stat ilegal trebuie apreciată în raport cu obiectivul urmărit de o asemenea decizie.
- 79 Potrivit unei jurisprudențe constante, recuperarea unui ajutor de stat ilegal urmărește restabilirea situației anterioare, iar acest obiectiv este atins de îndată ce ajutoarele în cauză, majorate, dacă este cazul, cu dobânzi de întârziere, au fost restituite de beneficiar sau, cu alte cuvinte, de întreprinderile care au beneficiat efectiv de acestea. Prin această restituire, beneficiarul pierde

astfel avantajul de care beneficiase pe piață în raport cu concurenții săi, iar situația anterioară plății ajutorului este restabilită (Hotărârea din 1 octombrie 2015, *Electrabel și Dunamenti Erőmű/Comisia*, C-357/14 P, EU:C:2015:642, punctul 110, precum și jurisprudența citată).

- 80 Acesta este motivul pentru care recuperarea ajutorului respectiv, în vederea restabilirii situației anterioare, nu poate în principiu să fie considerată o măsură disproportționată în raport cu obiectivele dispozițiilor Tratatului FUE în materia ajutoarelor de stat (Hotărârea din 21 decembrie 2016, *Comisia/Aer Lingus și Ryanair Designated Activity*, C-164/15 P și C-165/15 P, EU:C:2016:990, punctul 116, precum și jurisprudența citată). Măsura de recuperare a ajutorului de stat ilegal încalcă principiul proporționalității numai în cazul în care suma pe care beneficiarul său trebuie să o ramburseze depășește quantumul actualizat al ajutorului pe care l-a primit.
- 81 Atunci când societatea beneficiară a ajutorului de stat ilegal a fost preluată de o altă societate, acest ajutor trebuie recuperat de la societatea care continuă activitatea economică a întreprinderii care a beneficiat de ajutorul menționat atunci când se stabilește că această societate păstrează beneficiul efectiv al avantajului concurențial legat de acordarea aceluiași ajutor (Hotărârea din 7 martie 2018, *SNCF Mobilités/Comisia*, C-127/16 P, EU:C:2018:165, punctul 106 și jurisprudența citată). În această ipoteză, principiul proporționalității limitează obligația de rambursare a cumpărătorului întreprinderii care a beneficiat inițial de ajutor la quantumul avantajului concurențial pe care l-a păstrat efectiv.
- 82 Recurenta reproșează Tribunalului că a încălcat principiul proporționalității atunci când a statuat, la punctul 159 din hotărârea atacată, că Comisia nu era obligată să stabilească în ce măsură ajutorul de stat trebuia recuperat de la aceasta. Ea consideră că Tribunalul a admis la acest punct că Comisia putea să îi impună obligația de a rambursa integral ajutorul plătit vechii HelB, fără a aprecia în ce măsură acest ajutor îi fusese transmis efectiv.
- 83 Cu toate acestea, argumentația recurente se întemeiază pe o interpretare eronată a punctului 159 din hotărârea atacată. Astfel, Tribunalul doar a constatat la acest punct, fără a săvârși o eroare de drept, că Comisia nu era obligată să stabilească quantumul ajutorului de stat pe care autoritățile finlandeze trebuie să îl recupereze de la noua HelB.
- 84 De fapt, prin decizia în litigiu, Comisia a constatat continuitatea economică dintre vechea HelB și noua HelB și a dedus din aceasta că obligația de rambursare a ajutorului de stat trebuia extinsă la noua HelB. Procedând astfel, Comisia nu s-a pronunțat cu privire la quantumul ajutorului acordat vechii HelB, al cărui beneficiu a fost păstrat efectiv de noua HelB. Astfel cum a arătat această instituție în înscrisurile sale, există o diferență între constatarea continuității economice și stabilirea proporției în care trebuie efectuată recuperarea ajutorului ilegal de la beneficiarii acestui ajutor. Rezultă că recurenta nu poate susține în mod valabil că punctul 157 din hotărârea atacată conține o eroare de drept, dat fiind că Tribunalul a semnalat în esență o asemenea diferență.
- 85 În aceste condiții, după cum a statuat Tribunalul la punctul 159 din hotărârea atacată, revine Republicii Finlanda sarcina de a stabili quantumul ajutorului de stat care trebuie recuperat de la noua HelB.
- 86 Al doilea motiv, întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi încălcat principiul proporționalității, trebuie, prin urmare, să fie respins.

87 Rezultă din ceea ce precedă că, întrucât trebuie admis primul motiv, se impune, în consecință, anularea hotărârii atacate.

Cu privire la acțiunea în fața Tribunalului

88 În conformitate cu articolul 61 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, aceasta poate, în cazul în care anulează decizia Tribunalului, fie să trimită cauza Tribunalului pentru a se pronunța asupra acesteia, fie să soluționeze ea însăși în mod definitiv litigiul atunci când acesta este în stare de judecată.

89 În speță, Curtea trebuie să soluționeze în mod definitiv prezentul litigiu, care este în stare de judecată.

90 Prin intermediul primului motiv al acțiunii sale în fața Tribunalului, noua HelB susține că, în urma preluării de către aceasta a vechii HelB, Comisia ar fi trebuit să adopte o decizie de inițiere suplimentară a procedurii formale de investigare pentru a-i da posibilitatea să își prezinte observațiile în cadrul acestei proceduri. În plus, recurenta arată că, prin faptul că a omis să adopte o asemenea decizie pentru a permite persoanelor interesate să își prezinte observațiile, Comisia a încălcat o normă fundamentală de procedură.

91 Din cuprinsul punctelor 43-64 din prezenta hotărâre reiese că acest motiv este întemeiat și trebuie, prin urmare, să fie admis.

92 Rezultă că, din moment ce încălcarea unei norme fundamentale de procedură determină anularea de plin drept a actului (Hotărârea din 10 martie 2022, Comisia/Freistaat Bayern și alții, C-167/19 P și C-171/19 P, EU:C:2022:176, punctul 94, precum și jurisprudența citată), decizia în litigiu nu poate decât să fie anulată.

Cu privire la cheltuielile de judecată

93 În conformitate cu articolul 184 alineatul (2) din Regulamentul de procedură al Curții, atunci când recursul este fondat, iar Curtea soluționează ea însăși în mod definitiv litigiul, aceasta se pronunță asupra cheltuielilor de judecată.

94 Articolul 138 alineatul (1) din acest regulament, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din regulamentul menționat, prevede că partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât noua HelB, devenită Koiviston Auto Helsinki, a solicitat obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia din urmă să suporte, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, pe cele efectuate de noua HelB, aferente atât procedurii în primă instanță, cât și celei de recurs.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară și hotărăște:

1) Anulează Hotărârea Tribunalului Uniunii Europene din 14 septembrie 2022, Helsingin Bussiliikenne/Comisia (T-603/19, EU:T:2022:555).

- 2) Anulează Decizia (UE) 2020/1814 a Comisiei din 28 iunie 2019 privind ajutorul de stat SA.33846 (2015/C) (ex 2014/NN) (ex 2011/CP) pus în aplicare de Finlanda în favoarea întreprinderii Helsingin Bussiliikenne Oy.**
- 3) Comisia Europeană suportă, pe lângă propriile cheltuieli de judecată, pe cele efectuate de Koiviston Auto Helsinki Oy, aferente atât procedurii în primă instanță, cât și celei de recurs.**

Semnături